

IN DE HUID VAN DE VLUCHTELING

Meer empathie door 'ervaringsreis' in Humanity House

In ons veilige, stabiele Nederland kennen kinderen rampen en conflicten alleen van nieuwsbeelden en tv-acties. Soms is er in de klas ruimte voor een gesprek over de mensen die hun geteisterde vaderland hebben moeten verlaten. Maar na het klassengesprek is het weer business as usual met het risico dat leerlingen, bij gebrek aan achtergrondkennis, een 'stroom' vluchtelingen alleen maar als bedreigend zien. Hoe zorg je ervoor dat leerlingen zich meer betrokken voelen bij de mens achter de vluchteling?

Nicole van der Steen
is redacteur van Kleio.

Hier ligt voor docenten geschiedenis een taak. De achtergronden van de huidige conflicten in de wereld zijn immers onderdeel van de geschiedenis. Alle periodes die in de lessen worden behandeld kennen hun eigen conflicten en rampen en hun eigen groepen op drift geraakte mensen. Meer begrip voor de vluchtelingen van onze eigen tijd geeft ook meer inzicht in de drijfveren van hun voorgangers. Kennis van recente gebeurtenissen en ontwikkelingen, buiten onze westerse wereld, past bij de brede blik en de kritische kijk die goed geschiedsonderwijs zou moeten opleveren.

ERVARINGSREIS

In museum Humanity House in Den Haag komen de ervaringen van vluchtelingen heel dichtbij. Bezoekers kunnen er een 'ervaringsreis' maken die hun veilige basis zeker een uur lang danig overhoop haalt. Ik heb de reis afgelegd in gezelschap van een veertienjarige en een negenjarige, die beiden helemaal opgingen in het avontuur.

De reis begint met de registratie van persoonlijke gegevens en het maken van een foto. Met een levensecht registratieformulier in de hand daal je vervolgens letterlijk af in de claustrofobische wereld van de vluchteling.

In de hal van een doorsnee huis valt een keurig op naam gesteld visum door de brievenbus. De woonkamer achter de deur lijkt in grote paniek verlaten: de maaltijd, inclusief een omgevallen glas wijn, staat nog op tafel. Uit de radio komen onheilspellende berichten. De bovenverdieping bestaat uit een desoriënterende doolhof van smalle gangen vol

gesloten deuren. Uit luidsprekers klinken zacht half verstaanbare monologen. Kijkgaten geven zicht op plaatsen die de eenzame tocht van de vluchteling symboliseren. De veertienjarige leerling zegt hierover: 'Het hield maar niet op met die deuren, waar moest ik nu heen? Ik voelde me ingesloten, ik kon nergens of juist overal heen; het was heel eng om geen bestemming te hebben. Je zag de vluchtelingen (door de kijkgaten) door de Sahara lopen en door het bos.'

Op subtiële wijze wordt de spanning opgebouwd: omdat je niet weet wat na elke hoek op je

wacht en halverwege de gang elk gevoel voor richting verdwenen is, neemt de onzekerheid voortdurend toe. Surrealistisch is de kamer aan het einde van de gang, waar de barokke spiegel leeg blijft als je ervoor staat: als vluchteling besta je niet. Nu gloort het eerste lichtpuntje. In weer een nauwe ruimte zijn de muren tot aan het plafond gevuld met dossiermappen, keurig alfabetisch gerangschikt. De bovenste rijen dragen het opschrift 'teruggevonden'. Als je hier je registratieformulier in de juiste map achterlaat, maak je nog een kans met een familielid te worden herenigd. Nu volgt nog een kil verhoor in een benauwd kamertje, waar het visum moet worden ingeleverd.

VLUCHTELINGEN VERTELLEN

Het laatste gedeelte van de tocht is gereserveerd voor de verhalen van echte vluchtelingen van alle leeftijden, uit alle hoeken van de wereld. Fragmenten van interviews en korte filmpjes vertellen over de lotgevallen van vooral kinderen en jonge mensen in

Interieur van het
Humanity House.
Foto Nicole van der
Steen.

Foto's uit het Humanity House, Nicole van der Steen.

conflictgebieden: van kindsoldaten tot slachtoffers van achtergelaten mijnen. Aan het einde van de ervaringsreis is een wand waar gefilmde hulpverleners van allerlei aard vertellen over hun werk. In deze ruimte kun je ook alles nog eens op je in laten werken. Er staan veldbedden waarop je je met een koptelefoon kunt uitstrekken om een individueel vluchtverhaal te beluisteren. Ten slotte kun je een wens achterlaten op de enorme wereldbol. Mijn negenjarige leerling heeft alles wat interactief was uitgeprobeerd en erg genoten van het onverwachte en spannende van de hele reis, maar is nog iets te jong om het belang en de urgentie van alle informatie te begrijpen. De veertienjarige was zeer onder de indruk en vond de reis vooral spannend 'omdat je er zelf bij betrokken werd. Je krijgt niet alleen een beeld van wat een vluchteling meemaakt, maar je voelt ook hoe vluchtelingen behandeld worden. Er worden zoveel vragen aan je gesteld in dat hokje. Dat was niet leuk, maar het was natuurlijk ook niet leuk bedoeld.' Dat heeft haar wel aan het denken gezet: 'Meestal worden vluchtelingen niet hartelijk ontvangen. Dat is vanwege vooroordelen en die vooroordelen kloppen dus niet. Want door deze ervaring besef je veel meer over de situatie van vluchtelingen

en je weet nu meer van wat die inhoudt.' Met de inleving zat het dus wel goed.

GESLOTEN DEUREN

In de nagebouwde kamers staan Ikea-meubels en foto's van een doorsnee westers gezin. Omdat je veel herkent, voelt het niet meer alsof deze verhalen alleen over anderen van heel ver weg gaan. 'Je realiseert je dat het opeens met jou zou kunnen gebeuren, door een of ander incident. Als je aan vluchtelingen denkt, denk je altijd aan mensen van buiten Europa. Maar als je dan zo'n kamer ziet van gewone mensen met geld, een huis dat lijkt op ons huis, als je dan ook zo ontregeld wordt, pas dan krijg je er een beeld van. Want het is altijd lastig je een beeld te vormen van mensen aan de andere kant van de wereld. Als het dichterbij je staat, gaan mensen het zich pas realiseren.'

De moeilijkheidsgraad van de informatie en activiteiten lijkt de veertienjarige goed toegesneden op kinderen vanaf een jaar of twaalf. Voor vwo-leerlingen was dit het goede niveau, maar dat is het ook voor vmbo- en havoklas-

sen. Daar gaat het vooral om het gevoel dat de reis oproept – en 'zo'n gevoel heeft niet veel met je verstand te maken. Voor kleine kinderen is het wel lastig, want het zit vol raadseltjes. Zij snappen bijvoorbeeld de betekenis van al die gesloten deuren nog niet.' Ze kan zich goed voorstellen hoe een vlucht uit je vaderland je leven overhoop gooit: 'Ik zou in de stress raken, want alles ging zo snel. Je verliest je familieleden en je belandt in zomaar ergens een land.'

KNOP OM

De ervaringsreis in Humanity House is een heel bijzondere manier om met name leerlingen meer bewust te maken van het angstige, soms uitzichtloze avontuur van mensen die om welke reden dan ook afscheid moeten nemen van het land en het leven dat zij gewend waren. Er gaat ook werkelijk halverwege de reis een knop om in je hoofd. Je begint er nuchter en nieuwsgierig aan, maar weer terug in de echte wereld zitten deze mensen met al hun eigen verhalen onder je huid en hoop je alleen maar dat het goed met ze afloopt. Dat er genoeg mensen zijn die ze helpen. ■

HUMANITY HOUSE EN GAME

Humanity House biedt naast de ervaringsreis ook een *Humanity Game*. Het spel is in samenwerking met het Rode Kruis ontwikkeld en voert de schoolklassen langs verschillende plaatsen op de wereld waar noodhulp wordt geboden. De leerlingen worden uitgedaagd om zelf, al overlegend en samenwerkend, manieren te bedenken om vluchtelingen te helpen.

De *Humanity Game* is samen met de ervaringsreis te reserveren. Meer informatie kunt u vinden op www.humanityhouse.org.